

Kwaliteitskaart Aanvankelijk lezen

Naam school:

Verantwoordelijk:

Datum:

Lezen algemeen

In alle groepen is er dagelijks tijd ingeroosterd voor voorlezen, vrij lezen/vrije keuze lezen en praten over boeken. Dit is een onmisbare basis voor de leesmotivatie, de taal- en leesontwikkeling en kennisopbouw van leerlingen.

Aanvankelijk lezen

Leerlingen 'lezen' dagelijks minimaal 15 minuten in een zelfgekozen boek

Dit kan een prentenboek zijn, een informatief boek of een ander boek voor beginnende lezers.

Na het lezen wordt gepraat aan de hand van één rijke vraag: Wat vind je mooi / grappig / spannend / verdrietig / vrolijk...in dit boek?

Methode

De methode voor aanvankelijk lezen wordt ingezet.

Het aanvankelijk lezen heeft 2 fasen

Fase 1

In de eerste fase (eerste helft van groep 3) worden de letters en leeshandeling aangeleerd tot en met klankzuivere woorden. De fase is afgelopen als de leerlingen alle letters aangeboden hebben gekregen en bijna alle letters kunnen benoemen.

Daarnaast zijn de leerlingen tegen het eind van deze fase in staat om eenvoudige nieuwe klankzuivere woorden te ontcijferen.

Het ontcijferen kan nog langzaam verlopen en soms worden er nog fouten gemaakt. De leeshandeling is bij de meeste leerlingen nog erg belastend voor het werkgeheugen, omdat de klanktekenkoppeling nog niet geautomatiseerd is.

Fase 2

In de tweede fase (tweede helft van groep 3) worden langere woorden en nieuwe woordstructuren geleerd, waarin het lezen gaat versnellen. Deze fase behelst het vlotter worden van het decodeerproces en het leren verklanken van progressief ingewikkeldere woordtypen. In de aanvankelijk leesmethodes wordt er in deze periode nog veel aandacht besteed aan instructie m.b.t. specifieke woordaspecten, maar de tijd die hieraan besteed wordt, is verminderd ten gunste van het lezen van tekst. De volgorde van de instructie van de specifieke woordaspecten wordt bepaald door de gebruikte methode.

Het is van belang om kritisch met de leesmethode om te gaan. Oefeningen waarbij lijnen moeten worden getrokken of getekend, oefeningen voor leesbegrip en woordenschat moeten worden weggelaten. Het flitsen van letters en woorden is niet zinvol; dit leidt niet tot versnelling van de letterherkenning, maar is een toetsende activiteit.

Onderdelen van het leesonderwijs in fase 1

De onderdelen 0,1,2 en 3 worden achter elkaar aangeboden in één les. De onderdelen 4, 5 en 6 kunnen verspreid over de dag plaatsvinden.

Structureerwoorden worden niet centraal gesteld, maar er wordt gelezen vanuit de letters. Er worden geen auditieve oefeningen gedaan zonder letters. Uit de werkbladen worden leesoefeningen geselecteerd.

0	Fingerpointreading	15 minuten
1	Letters, leeshandeling, spellen	15 minuten
2	Ondersteund lezen	2x 15 minuten
3	Duo lezen	15 minuten
4	Zelfstandig lezen	15 minuten
5	Creatief schrijven	10 minuten
6	Voorlezen	20 - 30 minuten

Onderdelen van het leesonderwijs in fase 2

De onderdelen 1, 2 en 3 worden achter elkaar aangeboden in één les. De onderdelen 4, 5 en 6 kunnen verspreid over de dag plaatsvinden.

1	Ondersteund lezen van tekst	15-20 minuten
2	Specifieke woordaspecten leren in samenhang met schrijven	10 minuten
3	Duo lezen	15 minuten
4	Zelfstandig lezen	15 minuten
5	Creatief schrijven	10 minuten
6	Voorlezen	20 - 30 minuten

Er worden geen losse woorden gelezen vanuit de methode. Tekst is altijd het uitgangspunt.

De taaloefeningen uit de methode, gericht op woordenschat en begrip, worden weggelaten.

(zie ook het boek: [Lezen, lezen, lezen \(Houtveen, Smits & Brokamp, 2012\)](#))

Ondersteuning: Begeleiding voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften

Zorgniveau 2

Fase 1: preteaching en reteaching

Voor leerlingen die moeite hebben met letters onthouden en/of de leeshandeling. Na ieder meetmoment wordt vastgesteld bij welke toetsscore een leerling in aanmerking komt voor zorgniveau 2. Vervolgens wordt een aanpassing gedaan qua indeling, waar nodig voor een kortdurende interventie:

- 10 minuten per dag alvast de letter of leeshandeling oefenen voor het aanbod met de grote groep, ook zinnen en korte teksten. Voorlezen – nalezen – papegaaielen – koorlezen – duolezen.
- 10 minuten per dag herhalen van de letter en/of leeshandeling behandeld in de grote groep, ook zinnen en korte teksten. Voorlezen – nalezen – papegaaielen – koorlezen – duolezen.

Fase 2: preteaching en reteaching

Leerlingen die moeite hebben met hetgeen in de groep wordt aangeboden, krijgen pre- en/of re-teaching. Er kan worden gewerkt met een tutor (een leerling uit een hogere groep).

Zorgniveau 3

Fase 1

Voor leerlingen die zonder extra maatregelen en ondanks zorgniveau 1 en 2 het onderwijs niet kunnen volgen. Het kan voorkomen dat al bij de start van groep 3 deze leerlingen bekend zijn en meteen in aanmerking komen voor onderwijs op zorgniveau 1, 2 en 3.

Hierbij kan worden ingezet: [Connect klanken en letters](#) of [Bouw!](#)

Fase 2

Voor leerlingen die zonder extra maatregelen en ondanks zorgniveau 1 en 2 het onderwijs niet kunnen volgen.

[Connect Vloeiend Lezen](#), [Connect Woordherkenning](#), [Bouw!](#).

Connectvormen hebben de voorkeur, omdat daarbij wordt uitgegaan van teksten. Tekst lezen werkt faciliterend voor de woordherkenning.

Volgen

Vul hier in hoe jullie school leerlingen volgt op het gebied van aanvankelijk lezen

Denk aan:

Er worden minimaal twee keer per jaar (eind/begin schooljaar en halverwege het schooljaar, na de LVS-toetsen) groeps-overzichten ingevuld, zodat in één oogopslag duidelijk is welke leerlingen speciale onderwijsbehoeften hebben en extra ondersteuning dienen te ontvangen.

Formatief (gedurende het gehele jaar)

- observeren tijdens de lessen (observatielijst vrij lezen): leest de leerling of is er sprake van niet lezen (opstaan, lopen, om zich heen kijken, bladeren, praten, vaak van

boek veranderen zonder het uit te lezen, in te moeilijke/ makkelijke boeken lezen).

- observeren tijdens leesgesprekken: wat vertelt de leerling over zijn boek, begrijpt hij het boek dat hij leest, kan hij meepraten naar aanleiding van een vraag.
- per leerling een boekenlijst bijhouden, waarop alle titels van de boeken worden genoteerd, aantal bladzijden in het boek, audio-ondersteuning, past het boek bij het thema, fictie/verhalende non-fictie, datum waarop het boek uit is of verlaten, beoordeling door de leerling, paraaf van de leerkracht.
- checken van schriftelijk werk: wat schrijven leerlingen op bij het praten over boeken via denken-schrijven-uitwisselen-aanvullen?

Summatief (in januari en juni)

- DMT (vanaf eind groep 3 tot en met eind groep 4, daarna: bij leerlingen met leesproblemen)
- AVI-toets
- Toets Begrijpend Lezen

Wanneer bij leerlingen de leesontwikkeling achterblijft, vindt een tussenmeting plaats in november en april: DMT en AVI-toets.

Ontwikkelpunten

Vul hier zaken in waarvan je als school vindt dat die verder ontwikkeld moeten worden.

Bronnen

Bemer, A. (2021). *Het ontwikkelen van autonome leesmotivatie bij vrij lezen*.
Gevonden via, wij-leren.nl/autonome-leesmotivatie-stimuleren.php.

Berg, H. van den, Land, I., Meijnsing, I. (2019). *Liefde voor letters en lezen*.
Handboek stimulering geletterdheid - 0 tot 7 jaar. Amsterdam: SWP.

Boxmeer, A. van, & Dijck, E. van (2017). *Spelen met prentenboeken. Leerzame en leuke activiteiten voor thuis en in de klas*. Rotterdam: Lemniscaat.

Chambers, A. (2012). *Leespraat: De leesomgeving en vertel eens*. Zoetermeer: NBD Biblion.

Cultuurkuur.be (2022). *33 korte werkvormen voor de boekenkring*.
Gevonden via, cultuurkuur.be/werkvormenvoordeboekenkring.

de Bibliotheek op school (2021). *25 korte werkvormen voor de Boekenkring - onderbouw - de Bibliotheek op school po*. Gevonden via,
pro.debibliotheekopschool.nl/lezen/werkvormen-voor-de-boekenkring-onderbouw.

de Bibliotheek op school (2015). *25 korte werkvormen voor de Boekenkring*. Gevonden via,
pro.debibliotheekopschool.nl/lezen/20171020-werkvormenvoordeboekenkring.pdf.

Houtveen, A.A.M., Smits, A.E.H. & Brokam, S.K. (2012) [Lezen, lezen, lezen](#), Utrecht: HKU.

Jonge, T. de. (2021). *Werkvormen leesbevordering: 90 interactieve werkvormen voor creatieve lessen*. De Jonge Educatief.

Koeven, E. van, & Adamsky, M. (2015). Stimuleer korte boekgesprekken. *JSW*, 4, 6-7.

Koeven, E. van, Ganzeman, F. & Verschuren, H. (2025). *De wereld in kinderboeken*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Koeven, E. van, & Smits, A. (2020). *Rijke taal: taaldidactiek voor het basisonderwijs*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Koeven, E. van, & Smits, A. (2019). *Kritisch omgaan met de DMT*. Gevonden via,
geletterdheidenschoolsucces.blogspot.com/2019/10/kritisch-omgaan-met-de-dmt.html.

Koeven, E. van, Smits, A. & Lok, M. (z.d.). *Rijke taal*. Gevonden via, rijketaal.org.

Ros, B., Gelderen, A. van, Glopper, K. de & Steensel, R. van. (2021). *Leer ze lezen*.
Gevonden via, didactiefonline.nl/artikel/leer-ze-lezen.

Smits, A., & Braams T. (2019). *Dyslectische kinderen leren lezen*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Stichting Lezen & SLO (z.d.). *Lezeninhetpo.nl*. Gevonden via, lezeninhetpo.nl.

Walta, J. (2025). *Open Boek: handboek leesbevordering*. Eindhoven: De Boekenberg.